Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International Relations and Strategic Studies

Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin stratejik niteliği derinleşiyor

ARAZ ASLANLI

Yeni tip koronavirüsün tüm insanlığı ve uluslararası ilişkiler sistemini olumsuz anlamda köklü bir biçimde etkilediği bir dönemde, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde olumlu gelişmeler yaşanmaya devam ediyor.

Salgının başlangıç aşamasında 25 Şubat 2020'de Bakü'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in katılımıyla Türkiye-Azerbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi 8'inci Toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda ikili ilişkilerin stratejik niteliğini güçlendiren önemli kararlar alındı, 13 anlaşma ve 1 ortak bildiri imzalandı. İmzalanan önemli belgelerin onaylanarak yürürlüğe girmesi süreci Haziran 2020 başları itibarıyla tamamlandı. Şöyle ki, imzalanan belgelerden "Askeri Mali İşbirliği Anlaşması", "Tercihli Ticaret Anlaşması", "Güvenlik İşbirliği Anlaşması Ek Protokolü" ve "Vize Muafiyeti Anlaşması" 31 Mayıs 2020 tarihinde Azerbaycan Milli Meclisi tarafından onaylandı. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından belgelerin onaylanmasına ilişkin 2 Haziran 2020 tarihinde imzalanan kararın 3 Haziran 2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girmesiyle süreç tamamlanmış oldu.

Vize Muafiyeti Anlaşması

Vize Muafiyeti Anlaşması ile iki ülke arasındaki vize muafiyetinin hem sınırları hem de süresi genişletilmiş oldu. İki ülke arasında yıllardır görüşülen vize meselesi, aslında varlık nedenine dair üst düzey yöneticiler nezdinde karşılıklı bir anlayış olsa da yurttaş düzeyinde sürekli tartışılan bir konuydu. Her iki toplum da birbirine bu denli yakın iki ülkenin, "bir millet iki devlet" olarak nitelendirilen iki stratejik ortağın birbirlerinin vatandaşlarına bunca zamandır vize uygulaması sürekli eleştiriliyordu. Hatta zaman zaman medyada, üst düzey yetkililere dayandırılarak, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki vize konusuna bazı komşu

ülkelerin de müdahil olduğuna ve özellikle Azerbaycan'a baskı yapmaya çalıştıklarına ilişkin açıklamalar yer alıyordu. Diğer yandan, her iki tarafın da güçlü ve bağımsız dış politika uygulamaya çalışmasının vize konusunda da rahat adım atmalarına olanak sağlayacağı biliniyordu.

Nitekim öyle de oldu. Bilindiği üzere, Türkiye Azerbaycan vatandaşlarına yönelik vize mecburiyetini Türkiye'de bir aya kadar kalacaklar için tek taraflı bir şekilde kaldırmış, buna karşın Azerbaycan önce vize koşullarını hafifletmiş ve çok sayıda Türkiye vatandaşını (belirli koşullara sahip olmaları kaydıyla) vize kapsamı dışında tutmuş, 1 Eylül 2019 tarihi itibarıyla da Azerbaycan Cumhuriyetini 30 güne kadar ziyaret etmek isteyen ve geçerli ulusal pasaporta sahip Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vize muafiyeti getirmişti. Yeni düzenlemeyle birlikte artık her iki ülkenin de geçerli pasaport sahibi vatandaşları, diğer ülkeye giriş, transit geçiş ya da geçici kalma işlemlerinde, kendi ülkelerinin ulusal mevzuatlarının imkân verdiği azami kalış süreleri saklı kalmak kaydıyla, 90 gün süreyle vize alma yükümlülüğünden muaf tutulmaya başladı. Bunun bir sonraki aşaması, iki ülke vatandaşlarının diğer ülkede artık süresiz olarak ikamet etme hakkına sahip olmaları olacaktır.

> *Karşılıklı olarak onaylanıp yürürlüğe giren "Askeri Mali İşbirliği Anlaşması", "Tercihli Ticaret Anlaşması", "Güvenlik İşbirliği Anlaşması Ek Protokolü" ve "Vize Muafiyeti Anlaşması", bu yönde atılan çok önemli adımlar.*

Askeri ve ticari ilişkileri gelişiyor

Tercihli Ticaret Anlaşması yıllardır derinleştirilmeye çalışılan ekonomik ilişkilere ve iki ülke arasındaki ticaret hacminin artırılması hedefine önemli katkı yapacaktır. Hatırlanacağı üzere, iki ülke arasında 11 Ekim 2019 tarihinde imzalanan ve 2 Ocak 2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Basitleştirilmiş Gümrük Hattına İlişkin Mutabakat

Zaptı, ikili ticareti kolaylaştırıcı bir adım olmuştu. Yeni anlaşmayla birlikte iki ülke arasında belirli ürünlerin ticaretinde kota ve gümrük vergisi uygulanmayacak.
Yürürlüğe giren bir diğer belge olan Askeri Mali İşbirliği Anlaşması ise Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri alanda destek sağlamasını öngörüyor. Anlaşmaya göre Azerbaycan, Türk savunma sanayisi şirketlerinden 200 milyon Türk Lirası değerinde ürün ve hizmet satın alacak. Basına yansıdığı kadarıyla Azerbaycan Türkiye üretimi İHA ve SİHA'larla birlikte Altay tankı ve Atak helikopteri alacak. Haziran ayı içinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi Hazar İbrahim Türk medyasına, Azerbaycan Savunma Bakanı Orgeneral Zakir Hasanov ise ulusal bir televizyon kanalına yaptığı açıklamada bu bilgileri doğruladılar. Ayrıca iki ülkenin savunma sanayisinde ortak üretimi ve ortak askeri tatbikatları artıracakları da üst düzey yetkililer tarafından ifade ediliyor.

İkili ve çoklu çerçevede gelişen bu ilişkilerde genellikle tarihi, kültürel, toplumsal ve diğer yumuşak güç faktörleri daha ön planda görünse de Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli boyutunu ilişkilerin stratejik bir nitelik taşıması teşkil ediyor.

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin potansiyeli

Aslında Azerbaycan-Türkiye ilişkileri tarihsel derinliği, çok boyutluluğu ve potansiyeli itibarıyla hem Türkiye hem de Azerbaycan dış politikasında özel bir konuma sahip. Türkiye-Azerbaycan ilişkileri sembollerle yüklüdür. Türkiye 30 Ağustos 1991'de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ı tanıyan ilk ülke olmuştur. Hem de bu adımı daha Sovyetler Birliği resmi olarak dağılmadan önce, 9 Kasım 1991'de atmıştır.
İkili ve çoklu çerçevede gelişen bu ilişkilerde genellikle tarihi, kültürel, toplumsal ve diğer yumuşak güç faktörleri daha ön planda görünüyor. Fakat hiç kuşkusuz Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli boyutunu ilişkilerin stratejik bir nitelik taşıması teşkil ediyor. Son

gelişmeler ikili ilişkilerin stratejik niteliğini daha da derinleştirmekte. Kuşkusuz askeri işbirliğinin ve genel olarak güvenlik alanındaki ortaklığın derinleştirilmesi bu sürece güç katacaktır. İki ülke yurttaşlarının diğer ülkede süresiz ikamet, izin almaksızın çalışma, kendi ülkesindeymiş gibi iş kurma, emlak edinme vs. haklara sahip olmaları da en yakın zamanda gerçekleştirilmesi gereken hedefler arasında. İki ülkenin çeşitli sektörlerde rekabet düzeyi yüksek ortak markalar oluşturmak için girişimleri desteklemesi de öncelikler arasında olmalı.

[Azerbaycan Devlet Gümrük Akademisi Daire Başkanı olan Araz Aslanlı aynı zamanda Kafkasya Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (QAFSAM) Başkanıdır]

Kaynak: https://www.aa.com.tr/tr/analiz/azerbaycan-turkiye-iliskilerinin-stratejik-niteligi-derinlesiyor/1901031